شبکه توزیع خراب، وجود نمایشگا

مشکل اصلی ما بخش

رضا شعبانی
قفسه کتاب

نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران بعد از دو سال وقفه به خاطر کرونا دوره سی‌وسوم خود را از فردا به مدت ۱۰ روز آغاز خواهد کرد. تفاوتی که این دوره از نمایشگاه با دوره‌های قبل دارد، برگزاری به‌صورت حضوری و مجازی است. استقبال خوب اهالی کتاب از دو دوره گذشته نمایشگاه مجازی باعث شد مسؤولان از این اتفاق مهم چشم‌پوشی نکنند اما همچنان مشکلاتی وجود دارد که صنعت نشر و حتی مخاطبان کتاب با آن مواجه هستند. در گفت‌وگوی زیر که با احسان رضایی، نویسنده، منتقد و کارشناس کتاب انجام شد، تلاش کردیم جوانب مختلف نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران و دغدغه‌های صنعت نشر را مورد بررسی قرار دهیم. مشروح این گفت‌وگو را در زیر می‌خوانید.

نمایشگاه کتاب تهران پسوند بین‌المللی به همراه دارد؟ فکر می‌کنید مؤلفه‌های لازم را برای یک نمایشگاه بین‌المللی دارد؟

اینجا باید اول ببینیم کلمه بین‌المللی را چطور تعریف می‌کنیم. این‌که ناشران از کشورهای دیگر حضور داشته باشند. بله در این صورت نمایشگاه کتاب تهران نمایشگاهی است که ناشران مختلف در آن شرکت می‌کنند. اگر تحریم وجود نداشت، مطمئنا ناشران بیشتری شرکت می‌کردند. الان سختگیری‌هایی وجود دارد و مسائل سیاسی روی فرهنگ سایه انداخته است. با این حال ناشران زیادی در نمایشگاه تهران شرکت می‌کنند. دوستداران کتاب فرصت خوبی دارند تا کتاب‌هایی از ناشران کشورهای مختلف را ببینند، انتخاب کنند سپس بخرند. قبلا البته نمایشگاه کتاب تنها فرصت این کار بود، این بخش شلوغ‌تر بود ولی هنوز هم این امکان در نمایشگاه هست. ولی اگر با نگاهی که در اغلب نمایشگاه‌های دنیا مرسوم است، صفت بین‌المللی امکانی است برای آشنایی بین ناشران و نویسندگان کشورهای مختلف با یکدیگر. متأسفانه این مورد در نمایشگاه تهران آن‌قدر پررنگ اتفاق نمی‌افتد. مثلا امسال که قطر مهمان ویژه است، احتمالا تعداد بیشتری ناشر و نویسنده از این کشور می‌آیند و فرصت داریم با قطری‌ها تعامل بیشتری نسبت به سایر کشورها داشته باشیم. از طرفی ناشران داخلی بیشتر درگیر فضای فروشگاهی نمایشگاه هستند و امکان حضور و صحبت با ناشران دیگر را ندارند. مسائلی دیگر چون کپی رایت هم وجود دارد. در کل ارتباطی که در بعضی نمایشگاه‌ها مرسوم است در نمایشگاه تهران خیلی خوب شکل نمی‌گیرد. به‌عنوان مثال در سالی که کشور عمان به‌عنوان مهمان ویژه در نمایشگاه حضور داشت، چه تعداد نویسندگان عمانی به جامعه ایرانی معرفی شد؟ سال بعد هم کشور ایتالیا. خب از قبل نویسندگان ایتالیایی را می‌شناختیم. خودم با یک نویسنده ایتالیایی سخنرانی مشترک داشتم اما بعدها هیچ کتابی از او به فارسی ندیدم. عمان هم همین‌طور. اگر منظور ما از بین‌المللی تبادل فرهنگی است، این قسمت اتفاق نمی‌افتد.

شما بین حرف‌هایتان به نکته‌ای اشاره کردید ،این که ناشران ما به نمایشگاه، نگاه فروشگاهی دارند.

بله یکی از کارکردهای نمایشگاه کتاب در کشور ما، کارکرد فروشگاهی است.

آیا نمایشگاه تهران صرفا فروشگاه است یا نه، می‌توان واژه نمایشگاه را هم به آن اطلاق کرد؟ به‌عنوان مثال، اگر بخواهیم نمایشگاه تهران را با نمایشگاه فرانکفورت، بلونیا یا لندن مقایسه کنیم در چه ترازی قرار می‌گیرد؟

ما در کل دنیا نمایشگاه‌هایی داریم که صرفا نمایشگاه هستند و نمایشگاه‌هایی داریم که حالت فروشگاهی دارند، مثل نمایشگاه پکن و نمایشگاه مسکو که فروشگاهی هستند. هرکدام مزایا و کمبودهایی دارد. مثلا وقتی شرکت کننده ایرانی به نمایشگاه فرانکفورت می‌رود، یک‌بار فرصت دارد از این نمایشگاه استفاده کند؛ چون مثلا من نمی‌توانم هر روز به این نمایشگاه بروم. در این مدل صرفا نمایشگاهی من فرصت دارم تماشاچی باشم و فقط درباره کتاب حرف بزنم. شما به رستورانی می‌روی و در آن حرف می‌زنی. برای شرکت کنندگان غیر از ناشرها، این‌گونه نمایشگاه‌ها مزیتی ندارد ولی ما آمدیم تعریفی از نمایشگاه کردیم که نمایشگاه را برای عموم مردم جالب و جذاب کنیم. چاره‌ای نیست و ناچاریم بخش فروشگاهی را داشته باشیم. آن رستوران باید غذا را سرو کند. اگر بخواهد عموم را داشته باشد، نمی‌تواند غذا سرو نکند. آن حالت غیرعمومی و برای آدم‌های خیلی متخصص در یک حوزه خاص مثل فروش و ترجمه کتاب است که به نمایشگاه فرانکفورت و بلونیا می‌روند اما از ابتدا این اتفاق را برای نمایشگاه خودمان تعریف نکردیم. از همان دوره اول نمایشگاه که آقای صباح زنگنه، دبیر نمایشگاه بودند این کار را نکردیم. آن موقع برای عموم مردم بلیت می‌فروختند. اتفاقا تنها دوره‌ای بود که برای همین بلیت‌فروشی، تعداد دقیق بازدید کننده‌ها مشخص بود. در دوره‌های دیگر به‌صورت تخمینی تعداد را می‌سنجیدیم.

چند روز دیگر دوره سی‌وسوم نمایشگاه برگزار می‌شود. شما به‌عنوان کارشناس کتاب چه توقعی دارید که با گذشت این همه از عمر نمایشگاه، هنوز برآورده نشده است؟

برای من در ادوار مختلف نمایشگاه، هر دوره یکی دو کتاب خاص بوده که از یک ناشر کوچک خواستم و پیدا نکردم. این ناشر کوچک بنا به دلایلی در نمایشگاه شرکت نکرده بوده، مثلا به‌دلیل قوانینی که باید در طول چند سال گذشته، فلان تعداد کتاب چاپ می‌کرد یا شاید علاقه‌ای به شرکت در نمایشگاه نداشته است. خیلی دوست داشتم جایی در کشورمان این امکان و خدمت را به کتاب‌دوست‌ها می‌داد که کتاب‌هایی که چنین ناشرانی تولید می‌کنند و علاقه و شرایط شرکت در نمایشگاه را ندارند، در جایی جمع‌آوری می‌کرد.

مشکل اصلی ما در کشور، نه بخش تولید کتاب است و نه بخش مطالعه کتاب. به‌نظرم مشکل اصلی، بخش توزیع کتاب است. ما شبکه توزیع نداریم. آمارها موجود است. مثلا در کشور ژاپن مشخص است چه تعداد کتابفروشی وجود دارد و چه تعداد ناشر. در ایران چطور؟ تعداد ناشران آنها از ما کمتر است، تقریبا دوسوم است اما تعداد کتابفروشی آنها هفت برابر کشور ماست. ما در ایران ناشر زیاد داریم اما کتابفروشی فعال ما اندک است. شاید ۲۰۰۰ کتابفروشی فعال در کل کشور وجود داشته باشد که تجمع آنها بیشتر در مراکز استان‌ها و همین‌طور در پایتخت است. بعضی از ناشران کوچک هستند که کتاب‌های ارزشمندی تولید می‌کنند. چیزی که وجود نمایشگاه کتاب را با همین شکل فروشگاهی توجیه‌پذیر می‌کند، وجود شبکه توزیع خراب است و حالا که شبکه توزیع خراب است، کاش به فکر آن برخی که دنبال کتاب‌های خاص هستند و جای دیگری یافت نمی‌شود هم باشند. ای کاش افرادی بودند که جست‌وجوگر کتاب بودند و وضعیت این‌گونه کتاب‌ها را مشخص می‌کردند.

نکته‌ای که برخی کارشناسان آن را مزیت نمایشگاه تهران قلمداد می‌کنند، تعداد بازدیدکنندگان است که از نمایشگاه‌های بین‌المللی دیگر کشورها بیشتر است. مساله‌ای که در نمایشگاه تهران وجود دارد، این است که تعداد زیادی از این بازدیدکنندگان برای تهیه کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی از ظرفیت نمایشگاه استفاده می‌کنند. اگر بخواهیم برای این طیف از بازدیدکنندگان در یک بازه زمانی مجزا نمایشگاه برگزار کنیم، فکر می‌کنید هنوز هم آمار بازدیدکننده‌ها بالاست؟

من اصلا نمی‌دانم این‌که آمار بازدیدکننده‌ها بالا باشد یا نباشد چه مزیتی دارد. ما اسیر جذابیت اعداد می‌شویم.

جام جم آنلاین
آنلاین بخوانید، آنلاین دیده شوید
جدیدترین اخبار ایران و جهان
ورزشی، سیاسی، اقتصادی و حوادث
ارتباط با واحد بازرگانی سایت جام‌جم آنلاین
۰۲۱-۴۹۱۰۵۰۱۰

سند کمپانی و برگ سبز سواری سایپا ۱۳۱SX رنگ آبی سیر متالیک مدل ۱۳۹۰ شماره موتور 4493301 شماره شاسی S1412290054105 به شماره پلاک ۴۵۱ ط ۴۸ ایران ۵۶ به نام محمود نبوی فتحکوهی مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.

زمین تجاری با موقعیت عالی
رشت براصلی کمربندی خرمشهر
۲۷۷۰ متر کاملا مستطیل شکل
دارای سه بر و سند مالکیت
۰۹۱۱۳۳۱۱۶۰۹